

Κριτικά σημειώματα

**ΑΜΑΛΙΑ ΚΩΤΣΑΚΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ
1874-1944
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΟΡΑΜΑΤΑ.
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΕΣ**

Παρότι η εποχή του Μεσοπολέμου αποτελεί ίσως την προσφιλέστερη περίοδο μελέτης για την ελληνική αρχιτεκτονική ιστοριογραφία το έργο του Αλέξανδρου Νικολούδη, ενός από τους πρωταγωνιστές της νεοελληνικής αρχιτεκτονικής των ετών 1900-1940 παρέμενε άγνωστο. Το βιβλίο της Αμαλίας Κωτσάκη, Δρος Αρχιτέκτονος και Επίκουρης Καθηγήτριας στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Πολυτεχνείου Κρήτης στα Χανιά έρχεται να καλύψει αυτό ακριβώς το κενό συνεισφέροντας στην έρευνα την μονογραφία του Αρχιτέκτονα η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των μέχρι σήμερα ευρημάτων για τον Αρχιτέκτονα και το έργο του μαζί με μια προσπάθεια ευρύτερης ερμηνείας τους.

Ο Αλέξανδρος Νικολούδης (1874-1944) με λαμπρές σπουδές στην παρισινή *École des Beaux-Arts* συνδυάζει στο πρόσωπό του τέσσερις ρόλους, άρρηκτα συνδεδεμένους με την εξουσία, του ελεύθερου Επαγγελματία, του Καθηγητή (υπήρξε ιδρυτικό στέλεχος και πρώτος Καθηγητής της Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ), του Επιχειρηματία και του Συμβούλου του κράτους. Με δεδομένη την επιλογή του από τον Ελευθέριο Βενιζέλο ως Αρχιτέκτονα κατάλληλου να εκφράσει το όραμά του για αστικό εκσυγχρονισμό στο πεδίο της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας, η πολιτική διάσταση της αρχιτεκτονικής του Νικολούδη αποτέλεσε το πρίσμα θέασης του ερευνητικού υλικού, ενώ η αναζήτηση των ευρωπαϊκών προτύπων στην αρχιτεκτονική του αποτελεί μία από τις κύριες ερμηνευτικές παραμέτρους.

Το ογκώδες έργο του εξέφρασε με επιτυχή τρόπο τις απαιτήσεις μιάς ανερχόμενης αστικής τάξης στην Ελλάδα και περιλαμβάνει ανάμεσα σε άλλα κτήρια ορόσημα στην πόλη των Αθηνών, όπως η Φοιτητική Λέσχη (Ακαδημίας και Ιπποκράτους), η Στρατιωτική Λέσχη, μεγάλο αριθμό κατοικιών (Μέγα-

Αμαλία Κωτσάκη

ΑΜΑΛΙΑ ΚΩΤΣΑΚΗ

Γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε αρχιτεκτονική στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, όπου το 2005 αναγορεύθηκε διδάκτωρ. Το 2007 εξελέγη επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας και Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Πολυτεχνείου Κρήτης στα Χανιά. Έχει διακριθεί με 12 βραβεία σε πανελλήνιους και διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Το 2000 βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών με το Βραβείο της Τάξεως των Γραμμάτων και Καλών Τεχνών για διακεκριμένο νέο αρχιτέκτονα έως 40 ετών.

Στο πραγματοποιημένο αρχιτεκτονικό της έργο περιλαμβάνονται το υπαίθριο θέατρο στα Καρδάμυλα Χίου, περίπτερα του ΥΠΠΟ σε διεθνείς εκθέσεις, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά κτήρια, καθώς και μεγάλος αριθμός κατοικιών. Σημαντική θέση στο έργο της καταλαμβάνουν οι αποκαταστάσεις διατηρητέων κτηρίων, η ένταξη αρχαιολογικών ευρημάτων σε σύγχρονες κατασκευές καθώς και η ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων. Έχει συμμετάσχει σε αρχιτεκτονικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, και έργα της έχουν δημοσιευτεί στον διεθνή αρχιτεκτονικό τύπο. Έχει συγγράψει τη μονογραφία *Γ. Θεοδοσόπουλος, Ο αρχιτέκτων και το έργο του 1938-88*, έχει επιμεληθεί πολλές αρχιτεκτονικές εκδόσεις, αρθρογραφεί και από το 2000 είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού *Αρχιτέκτονες*. Το *πρωτοκείμενο* της ενδιαφέρον εστιάζεται σε θέματα ιστορίας της νεοελληνικής αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας.

Αλέξανδρος Νικολούδης

1 8 7 4 - 1 9 4 4

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΟΡΑΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ρο Λιβιεράτου – Πατησίων και Ηλείου, Μέγαρο Καραπά-νου- Ηροδότου και Αλωπεκής), το Μέγαρο Βάτη στον Πειραιά, αλλά και πολεοδομικά σχέδια, όπως το Πολεοδομικό σχέδιο του Ψυχικού μαζί με ικανό αριθμό επαύλεων (Δ. Διαμαντίδη, Ανδρ. Μιχαλακόπουλου κ.ά.), τη διαμόρφωση του Ιπποδρόμου στο Φάληρο, το Ηρώο Μεσολογγίου κ.ά. Η στέγαση της Δικαιοσύνης απασχόλησε ιδιαίτερα τον Νικολούδη σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του και αποτελεί τον σημαντικότερο τομέα σύγκλισης με την Βενιζελική πολιτική και σκέψη στο κρίσιμο θέμα του *Κράτους Δικαίου*. Παρουσιάζεται το σύνολο των Δικαστικών Μεγάρων καθώς και των σωφρονιστικών καταστημάτων, τα οποία σχεδίασε ο Αρχιτέκτων για την ελληνική πρωτεύουσα ως συμμετοχές σε διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.

Το βιβλίο κομίζει πλούσιο πρωτογενές και δυσπρόσιτο ερευνητικό υλικό προερχόμενο από έρευνα συνολικά σε 48 αρχεία στην Ελλάδα και Γαλλία και ακολουθώντας μια πρωτότυπη ερμηνευτική μέθοδο στη διαγώνιο διαφόρων επιστημονικών κατευθύνσεων, συμβάλει στην προσπάθεια να φωτισθεί η πορεία που ακολούθησε η αστική και επίσημη αρχιτεκτονική της πρωτεύουσας το πρώτο ήμισυ του 20ού αιώνα. Η πλούσια εικονογράφηση με σχέδια μεγάλης εικαστικής αξίας και σπάνιες φωτογραφίες εποχής μεταφέρει με εκφραστικό τρόπο την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής. Παράλληλα, η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην αρχιτεκτονική και την εξουσία στην νεώτερη Ελλάδα, έτσι, όπως αυτή εκφράστηκε μέσα από τη σχέση του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Αλέξανδρου Νικολούδη, Αρχιτέκτονα του οποίου το έργο κατ' εξοχήν προσφέρεται για αυτό τον σκοπό, αποτελεί μια πρωτότυπη προσέγγιση του αρχιτεκτονικού φαινομένου στη νεώτερη Ελλάδα και το εμπλουτίζει με νοήματα κρίσιμα για την βαθύτερη κατανόησή του. Η Συγγραφέας ανάμεσα σε άλλα επισημαίνει, ότι: «*Στα σημεία των καιρών ο Νικολούδης απαντά προσαρμόζοντας τη Μεγάλη Ιδέα στην αρχιτεκτονική απομακρυσμένος σταθερά από τον ελληνοκεντρισμό. Στην πραγματικότητα κάθε ανάθεση από τον Βενιζέλο και τους συνεργάτες του στον Αλέξανδρο Νικολούδη αποτελεί πολιτική αποστολή. Στο αίτημα του αστικού εκσυγχρονισμού, που συμπίπτει εννοιολογικά με τον εξευρωπαϊσμό, απαντά με την απ' ευθείας μεταφορά των γαλλικών προτύπων, η διαδικασία πρόσληψης των οποίων εμφανίζει σημαντικές αντιφάσεις*».

Η έκδοση αυτή με το πλήθος των πρωτογενών στοιχείων και τις εικόνες της δεν απευθύνεται μόνο στους ειδικούς Επιστήμονες αλλά και σε ένα ευρύτερο κοινό απαιτητικών Αναγνωστών.

Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
494-478 π.Χ.
ΟΙ ΕΝΔΟΣΕΣ ΜΑΧΕΣ

Η ΑΣΠΙΔΑ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

ΝΙΚΟΣ Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΙΟΛΚΟΣ